

コアとネットワーク形成による 日本型小学校理科実験教員研修 システム展開事業

Introducing Japanese style teacher training system on primary
science experiment with core science teachers and their network
(Vietnam)

大阪教育大学・科学教育センター 片桐昌直

○仲矢史雄

Observer: HMCUE Faculty Primary Education

Ms. Bùi Nguyễn Bích Thy 算数教育

Ms. Lê Tổng Ngọc Anh 図工教育

Ms. Đặng Ngọc Hân 理科教育

概要

- 日本型理科教育・教員養成システムの海外展開
 - 校内研修の核(コア)となる教員は、日本の小学校の理科（実験）教育で重要な役割を果たしている。
 - 展開国における理科教育に係る教員の資質の向上に貢献
 - 理科実験の普及による児童の理科理解向上に貢献
- このため、
 - 現地の教育内容に合わせた実験研修のパッケージ化
 - さらに日本での中核理科教員養成とそのネットワーク化の経験を活かし、現地での研修実施および拠点形成を行う。

社会的ニーズ

- X 経済の成長
- X 産業発展と構造変化
- X 高度人材の需要拡大

- X 教育の抜本的改革
- X ČČČČから
- X 知識伝達型からアクティブラーニングへ
- X 教科書抜本改訂

具体的ニーズ・マッチング

親日ベトナム教育関係者の
の発掘：スーパーバイ
ザー

日本型教育の強みを教えて
いただく

現地実地調査と
改革ポイントの把握

現地教科書
の日本語化

日・越
ハイブリッド
教材の開発

・カギは“日本留学経験大学教員”

事業コンセプト

ト 日本型理科教育の強みは、早期『理科実験・観察』

理科実験のノウハウ

観察体験のノウハウ

理科学力向上、モチベーション向上

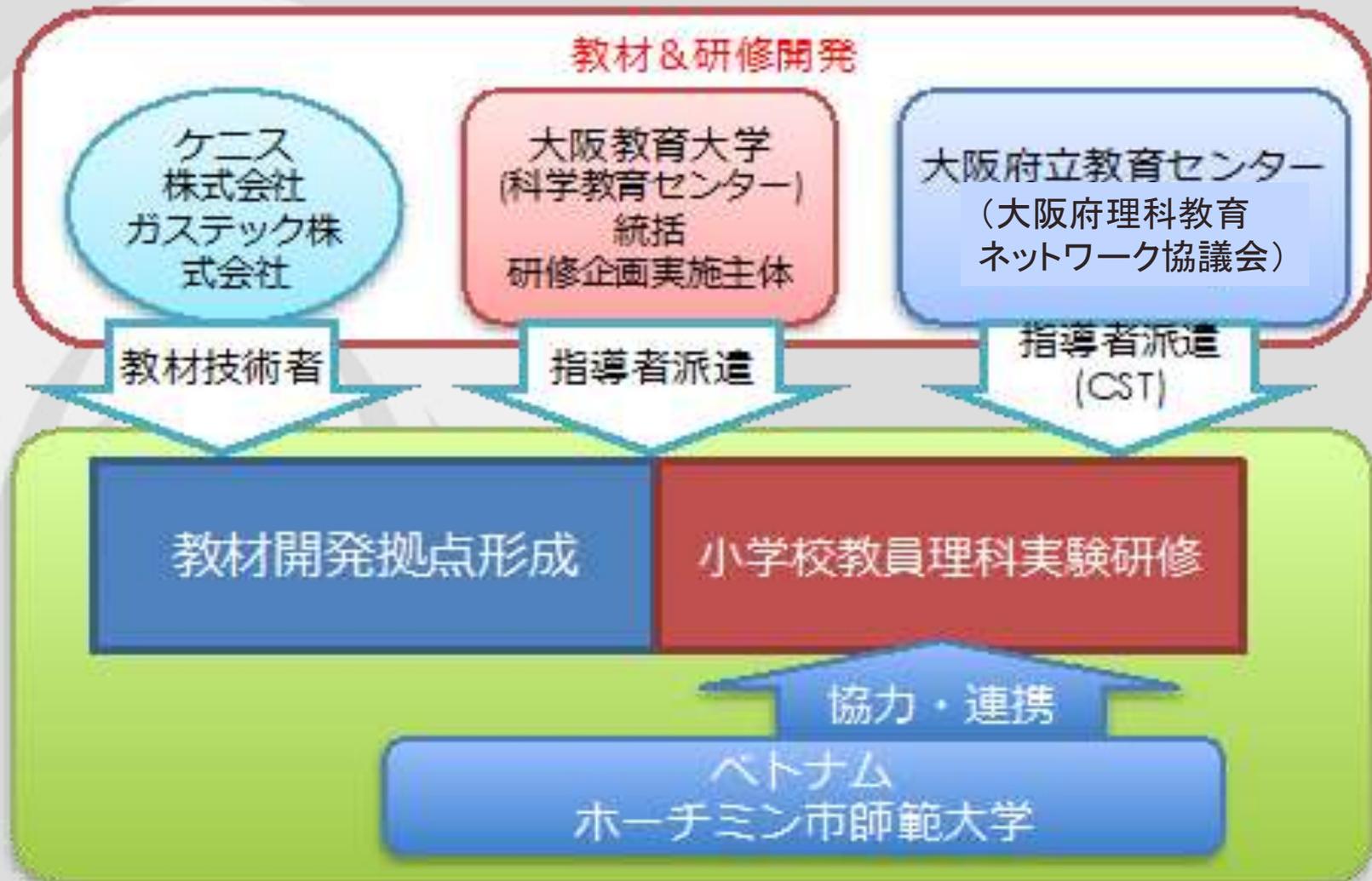
- 日本小学校教員による体験型研修の実施
- ベトナム小学校教員、小学校教員養成機関および大学関係者を対象

❖ ベトナムの教員養成機関・大学・現職教員と連携し、現地の教育ニーズに合致した理科実験研修システムを構築

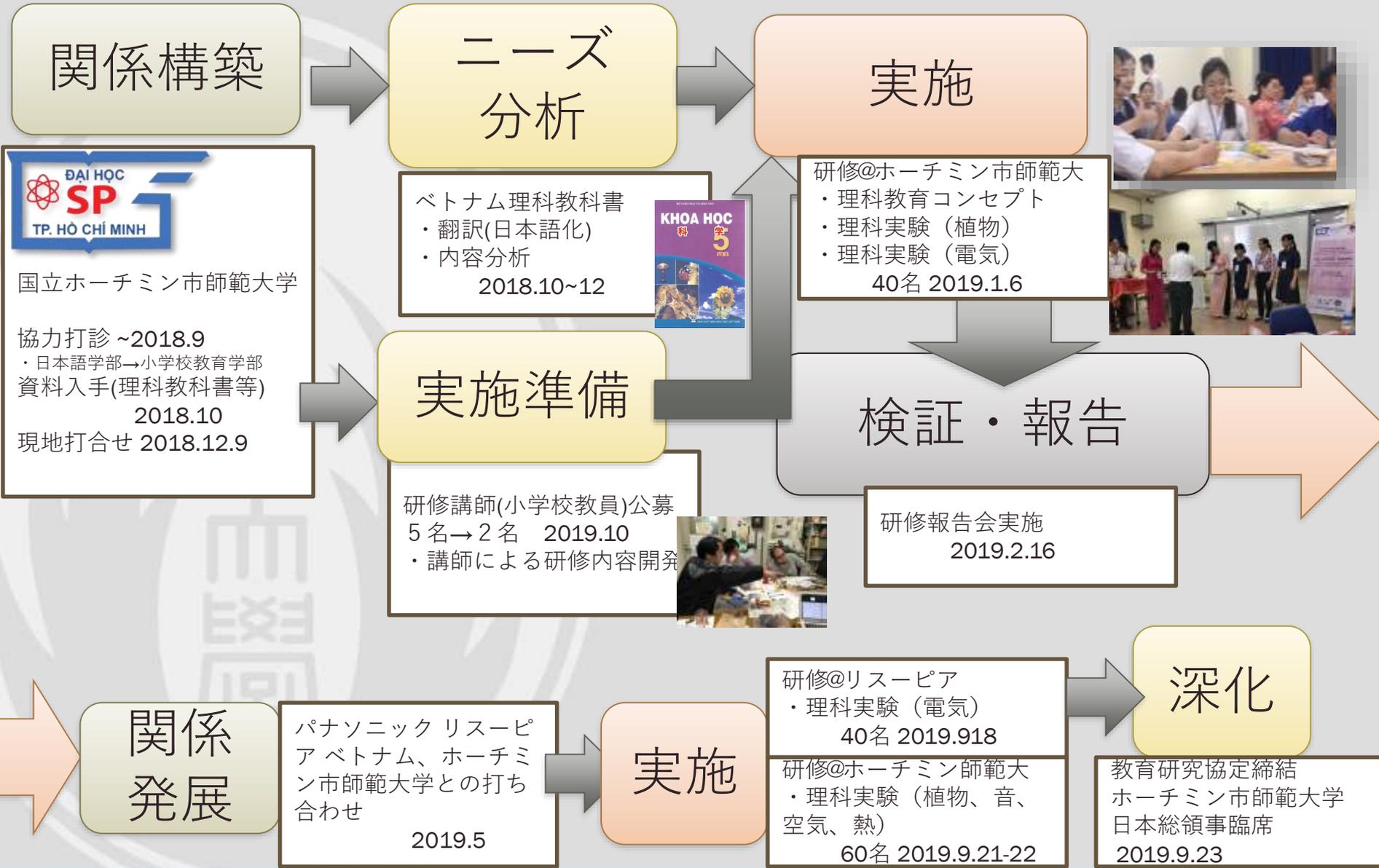
- ★ 実験・観察の指導が可能な中核人材を育成
- ★ 校内研修の仕組み作りを支援

大阪教育大学として理科教育研究の国際貢献の仕組みを開発

実施体制

事業実施内容

人間と健康

- 課 1. 生殖.....
- 課 2-3. 男か女か？.....
- 課 4. 我々の体はどのように形成されているか.....
- 課 5. 母親と幼児がともに元気であるために何をすべきか.....
- 課 6. 生後から思春期まで.....
- 課 7. 未成年から老年まで.....
- 課 8. 思春期の衛生.....
- 課 9-10. 中毒性物質に対する"NO!"の発言実習.....
- 課 11. 安全な薬品の使用.....
- 課 12. マラリアの予防.....
- 課 13. デング熱の予防.....
- 課 14. 脳炎の予防.....
- 課 15. A型肝炎の予防.....
- 課 16. HIV / AIDS の予防.....
- 課 17. HIV / AIDS 感染者に対する接し方.....
- 課 18. 侵害防止.....
- 課 19. 道路交通事故の防止.....
- 課 20-21. レビュー：人間と健康.....

物質とエネルギー

* 一般的な材料の特徴と用途

- 課 22. 竹、籐、トウモロコシ.....
- 課 23. 鉄、鋳鉄、スチール.....
- 課 24. 銅と銅合金.....
- 課 25. アルミニウム.....
- 課 26. 石灰岩.....
- 課 27. 建設用セラミック、レンガ、タイル.....
- 課 28. セメント.....
- 課 29. ガラス.....
- 課 30. ゴム.....
- 課 31. プラスチック.....
- 課 32. 繊維状絹.....
- 課 33-34. レビューと学期試験 I.....

* 物質の変化

- 課 35. 物質の変態.....
- 課 36. 混合.....
- 課 37. 溶液.....
- 課 38-39. 化学変化.....

* エネルギーの使用

- 課 40. エネルギー.....
- 課 41. 太陽エネルギー.....
- 課 42-43. 燃料エネルギーの使用.....
- 課 44. 風力と水力の使用.....
- 課 45. 電力の使用.....
- 課 46-47. 簡単な電気回路の設計.....
- 課 48. 電気使用時の安全性と浪費防止策.....
- 課 49-50. レビュー：物質とエネルギー.....

植物と動物

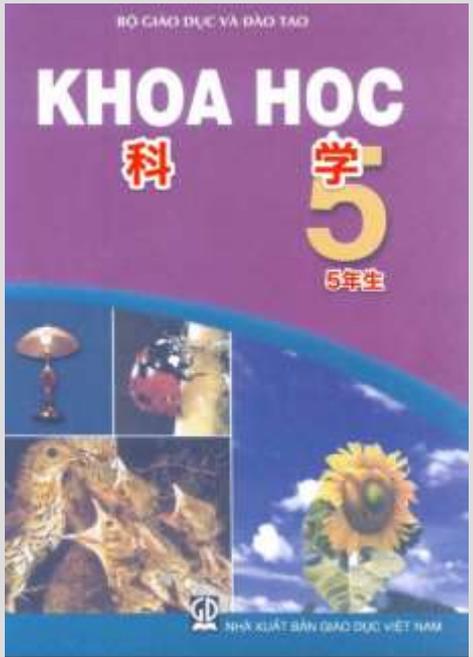
- 課 51. 顕花植物の生殖器官.....
- 課 52. 顕花植物の生殖.....
- 課 53. 種から発芽する苗.....
- 課 54. 親木の部分から発芽する苗.....
- 課 55. 動物の生殖.....
- 課 56. 昆虫の生殖.....
- 課 57. カエルの生殖.....
- 課 58. 鳥の生殖と子育て.....
- 課 59. 哺乳類の生殖.....
- 課 60. 一部の哺乳類の子育て.....
- 課 61. レビュー：植物と動物.....

環境と天然資源

- 課 62. 環境.....
- 課 63. 天然資源.....
- 課 64. 人間生活に対する自然環境の役割.....
- 課 65. 人間による森林環境への影響.....
- 課 66. 人間による土地環境への影響.....
- 課 67. 人間による空気と水環境への影響.....
- 課 68. 環境保護策.....
- 課 69. レビュー：環境と天然資源.....
- 課 70. レビューと学期終了試験.....

ベトナムの教科書の翻訳および教材作成

- 知識中心
- 一部、思考課題あり
- 実生活に関連する内容（感染症等）重点

Môn Khoa học: Giáo dục học sinh về thí nghiệm và thực hành "Sử dụng điện" 5/1/2019

Thư Sách giáo khoa Việt Nam (Lớp 5)

Thư Sách giáo khoa Việt Nam (Lớp 2)

Lớp 2

CHUYÊN ĐỀ: SỬ DỤNG ĐIỆN

- Q: Vì sao phải cẩn thận khi sờ vào dây điện?
 - A: Khi sờ vào dây điện sẽ có dòng điện chạy qua cơ thể người. Nếu chạm tay vào dây điện sẽ bị giật, thậm chí có thể bị chết.
- Q: Những vật nào có thể dẫn điện?
 - A: Kim loại như dây nhôm, dây sắt, dây đồng, ... không dẫn điện.

Lớp 3

CHUYÊN ĐỀ: SỬ DỤNG ĐIỆN

- Q: Những vật nào có thể làm cho nam châm?
 - A: Nam châm kim loại như sắt, thép, ... không làm được nam châm. Giấy, thủy tinh, nhựa, ... không làm được nam châm.
- Q: Các cực của nam châm có tính chất như thế nào?
 - A: Khi đưa hai nam châm lại gần nhau thì hai nam châm kim loại sẽ hút nhau, còn hai nam châm cùng cực sẽ đẩy nhau.
- Q: Sắt có thể thành nam châm khi bị hút vào nam châm không?
 - A: Sắt khi bị hút vào nam châm sẽ trở thành nam châm. Ví dụ: Sắt và Nam. Như vậy, sắt có thể trở thành nam châm khi bị hút vào nam châm.

Lớp 4

CHUYÊN ĐỀ: SỬ DỤNG ĐIỆN

- Q: Chức năng của đồng hồ thay đổi dựa vào cái gì?
 - A: Khi thay đổi chiều xoay thì chiều xoay của đồng hồ cũng bị thay đổi. Chiều xoay ngược chiều thay đổi theo chiều xoay đồng hồ.
- Q: Làm thế nào để quay đồng hồ nhanh hơn nữa?
 - A: Khi đưa 2 pin nối tiếp nhau thì đồng hồ sẽ quay nhanh hơn. Thay vì khi 2 pin nối tiếp song song với nhau thì đồng hồ sẽ quay chậm hơn.

Lớp 5

CHUYÊN ĐỀ: SỬ DỤNG ĐIỆN

- Q: Tính chất và hiện tượng của nam châm điện là gì?
 - A: Nam châm điện có tính chất của nam châm vĩnh cửu và đồng thời cũng có tính chất của dòng điện. Nam châm điện sẽ hút sắt và thép. Khi cho dòng điện chạy qua cuộn dây bị ngắt điện, thì cực Bắc và cực Nam của nam châm điện cũng bị ngược chiều.
- Q: Làm thế nào để tăng cường độ từ trường của nam châm điện?
 - A: Khi đóng điện song song, thì nam châm điện càng mạnh. Khi sử dụng dây quấn nhiều, thì nam châm điện sẽ hoạt động càng mạnh.

Lớp 6

CHUYÊN ĐỀ: SỬ DỤNG ĐIỆN

- Q: Có thể tự chế tạo ra nam châm điện hay không?
 - A: Có thể tự chế tạo nam châm điện bằng cách quấn dây quanh lõi sắt.
- Q: Có thể biến đổi điện thành ánh sáng, âm thanh, cơ năng, ... được không?
 - A: Có thể biến đổi điện thành ánh sáng, âm thanh, cơ năng, ... được.
- Q: Có thể sử dụng điện để chạy mô hình máy phát điện hay không?
 - A: Có thể sử dụng điện để chạy mô hình máy phát điện.
- Q: Cách phân biệt dây dẫn như thế nào theo độ dày của dây?
 - A: Khi dùng điện thì cần dây nhôm để phân biệt. Khi dùng dây nhôm để phân biệt thì cần dây nhôm để phân biệt.

研修の実施（主題と受講生数）

	場所	午前	午後
1月6日	ホーチミン・ 国立ホーチミン市師範大 学	電池の実験 20名	植物のつくり の観察 20名
9月18日	ハノイ・PANASONIC RiSuPIA	-	電池の実験 40名
9月21日	ホーチミン・国立ホーチ ミン市師範大学	植物のつくりの 観察 20名	音の伝わり方 20名
9月22日	ホーチミン・国立ホーチ ミン市師範大学	植物のつくりの 観察 20名 ものの温まり方 20名	空気の性質 20名 音の伝わり方 20名

授業の流れ

① 自然事象と出会う

② 問題の把握・設定

③ 予想・仮説

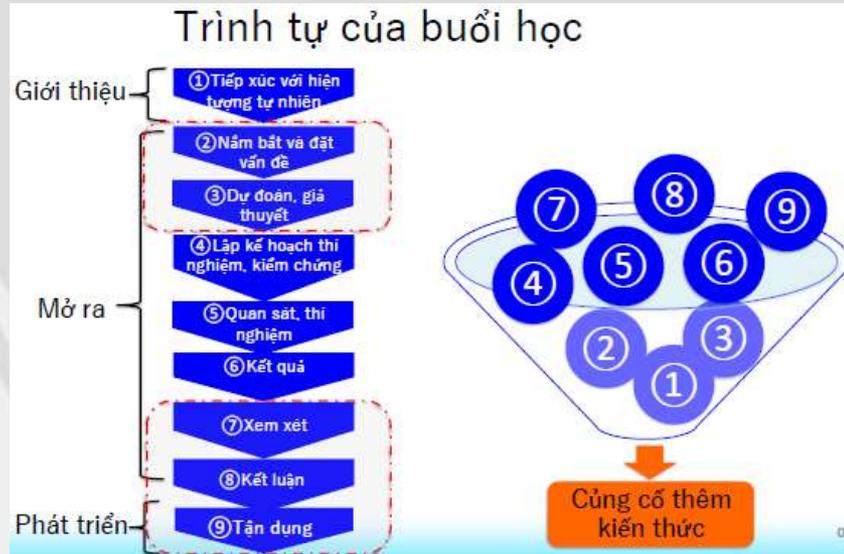
④ 実験・検証の立案

⑤ 観察・実験

⑥ 結果

⑦ 考察

⑧ 結論

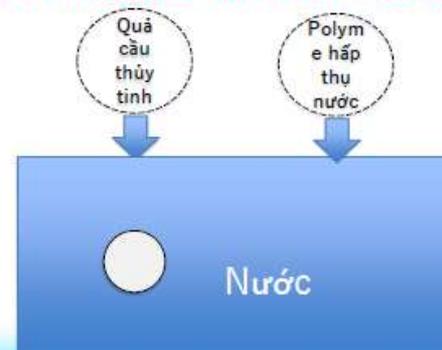
⑦ Xem xét

Khi một quả bóng trong suốt chìm trong chất lỏng ...

Xem xét:

ガラス玉と吸水性ポリマーの2種類があり、吸水性ポリマーは光の通り方が水と同じなので見えなくなった。

ガラス玉は水と光の通り方が違うので見えた。

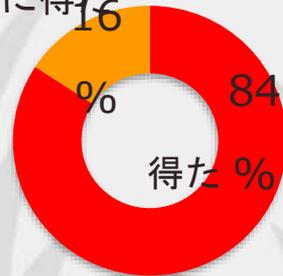

第1次研修アンケート結果

実験は面白かったですか。

とても面白かった。

あなたは、理科教育に関して新しい考え方を得ましたか。
部分的に得た

今日の研修で学んだ知識をあなたの授業に応用したいですか？

応用したい。

今日の研修の内容についてあなたの考え、感想、質問を述べてください。

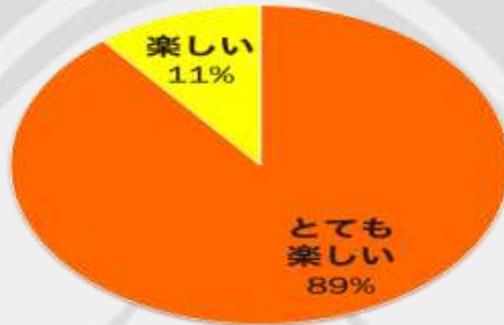
- 小学生が**カッター**で花の幹を**カット**するのが心配
- 自分の仕事に必要
- 面白くて**日常生活**に近い
- 面白くて有益
- 面白くて新しい知識が得られた
- **今日の研修が好き**
- もっと参加したい
- 日本で一時限はどのくらいの時間を使って**実験**していますか

次回の研修で実施してほしいトピックを教えてください。

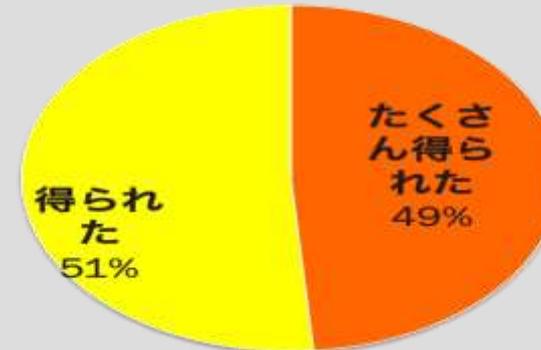
- **小学生のライフスキル**
- 自然観察
小川の流れ？
- 化学反応の実験をしたい
- 動物と実物の**生活ニーズ**について
- 日本人の**数学の勉強方法**を学習したい
- 数学と科学を**教える方法**を学びたい
- 小学生の**生活スキル**に関すること

第2次研修アンケート結果 於ハノイ

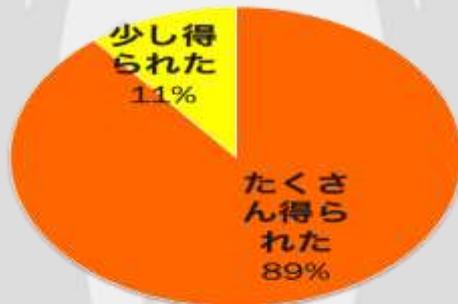
実験は楽しかったですか

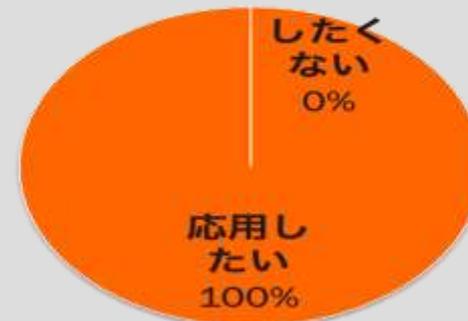
理科の指導について、新たな考えを得ましたか。

科学について新しい知識を得ましたか？

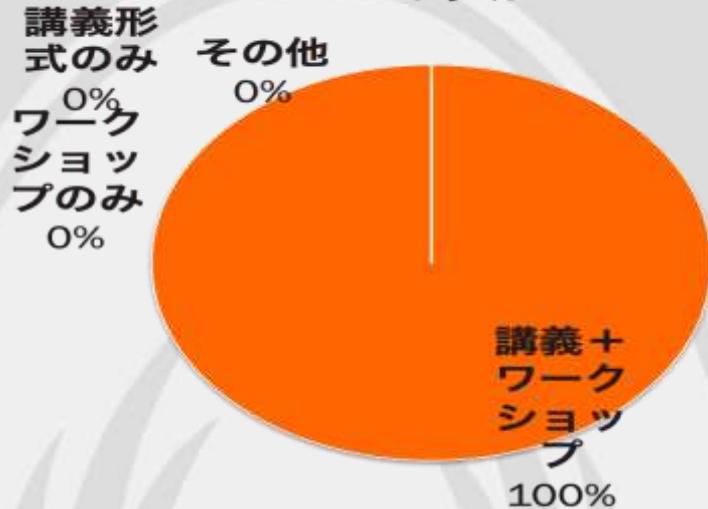

今日の研修で学んだ知識をあなたの授業の時に応用したいですか？

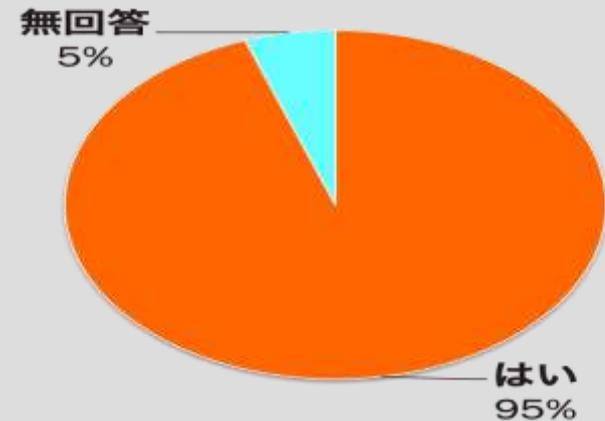

9/18リサーチピアハノイ 電気 n=37

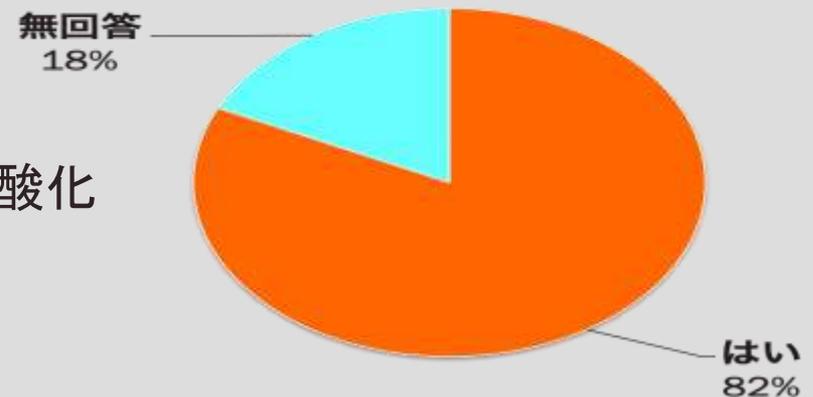
研修は、どのような形式がよいですか

授業中に生徒に実験を見せましたか？

生徒に授業時間中に実験をさせますか？

生徒実験の例

児童の行う実験は、石灰水による二酸化炭素の検出が多い。
 (刃物を使う実験は実施されない。)

9/18リスーピアハノイ 電気 n=37

研修終了後

受講生から

- こんな楽しい研修は初めてだ、是非続けてほしい。
- 子供たちに直接授業をしてほしい。
- 安全をどう確保しているのか。

講師から

- 現地の先生方の熱心さ
 - 実験の現象に素直に驚いたり何度も試してみたりする先生方の姿
- 日本で受けてきた理科教育や、現在行っている理科教育は子どもたちにとって、恵まれた環境。
- 生活との関連を改めて考えさせられた。

Some photos from class after training course

Source: Mr. Cao Hoang Huy (Grade 5, Luong Dinh Cua Primary School, District 3)

Source: Ms. Nguyen Thi Minh Hue (Grade 5, Nguyen Hue Primary School, District 6)

成果とポイント

ベトナムの小学校理科と日本の理科とをつなぐ、
実験研修のパッケージ化が出来た。

アンケートから、受講生の満足度も高く、本研修の有効性が実証できた。

ベトナムと日本の小学校理科の系統別単元比較表を作成できた。

ハノイとホーチミンに実験研修の拠点ができた。

- ホーチミン市師範大学小学校教育学部から3名の若手教員が大教大に、10月から2か月間日本の小学校教育及び教員養成の研究に来られている。
- ホーチミン市師範大学と本学の間で、今後3年間の小学校におけるSTEAM教育の共同研究の覚書を締結した。

- 外国での研修で問題になるコミュニケーションの問題に対して、日本語学部の協力により、全く問題なく研修の準備、実施が出来た。

課題

両国の教科（理科）に対する**考え方の違い**が想定以上であった。より詳しく比較検討を行う。

受講生の**校内研修講師**への発展のフォローアップ

事後アンケート

本プロジェクトでは、今回の体験した実験を授業で実施していただける先生を募集しています。実施された内容や回数の報告を元に、OKUとHMCEUが**V-CST認証**をします。あなたは、理科実験を行い、V-CST認証プログラムに参加したいですか。

25名が参加希望

事前質問へのお答え

① 非都市部の小学校体育教育に関する実情

本日、オブザーバーでご参加のホーチミン師範大の先生にコメントいただきます。

① ベトナムの情報リテラシー教育

② 文科省の大型助成金・大学の世界展開力強化事業の助成を頂き私はタイ・カンボジア・ベトナムとの交流・派遣・留学生受入に関わっています。私はベトナム国家大ハノイ外国語大学日本語文化学部及び大学院の客員教員、日越大学の学部構想のお手伝い、日系の技能実習生送出し機関のアドバイザー等をしているので、ベトナムでの事例について最も知りたいです。

現在、ホーチミン師範大の研究者が、日越の教育比較を行い、展開可能な日本型教育の内容を分析されています。資料をご提供します。

③ ・大阪教育大学の実験研修の詳細を教えてください
 きたいと思っております

例として、“電気”の実験研修の資料を以下のスライドでお示しします。

Training workshop of student science experiment activity

「Utilization of electricity」

Jan. 5th, 2019

Fujiiidera-nishi Elementary school, Osaka,
Japan

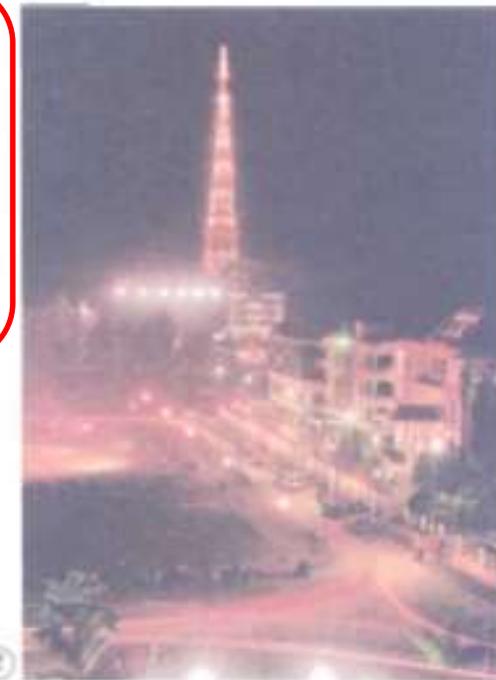
Takuya Yakushiji

Bài 45 Sử dụng năng lượng điện

Điện đóng vai trò ngày càng quan trọng trong cuộc sống của chúng ta. Điện được sử dụng để chiếu sáng, sưởi ấm, làm lạnh, truyền tin,... Chúng ta dùng điện trong học tập, lao động sản xuất, vui chơi giải trí, sinh hoạt hằng ngày,...

Trong nhà máy điện, máy phát điện phát ra điện. Điện được tải qua các đường dây đưa đến các ổ điện của mỗi gia đình, mỗi cơ quan, nhà máy,...

②

③

"Ai nhanh, ai đúng?"

- Kể tên một số đồ dùng, máy móc sử dụng điện. Trong đó, loại nào dùng năng lượng điện để thắp sáng ; đốt nóng ; chạy máy ?
- Điện mà các đồ dùng, máy móc đó sử dụng được lấy từ đâu ?

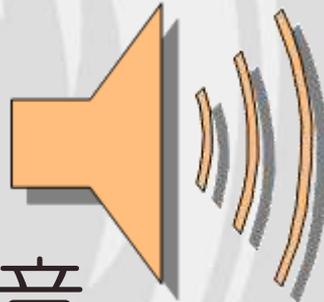
電気の変換 chuyển đổi điện

電気

điện

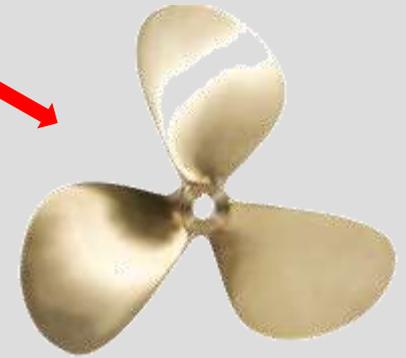
光
Ánh sáng

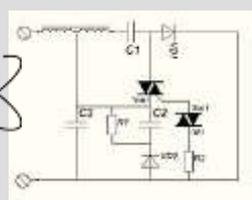
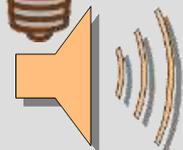
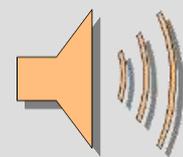
音
Âm thanh

熱
Nhiệt

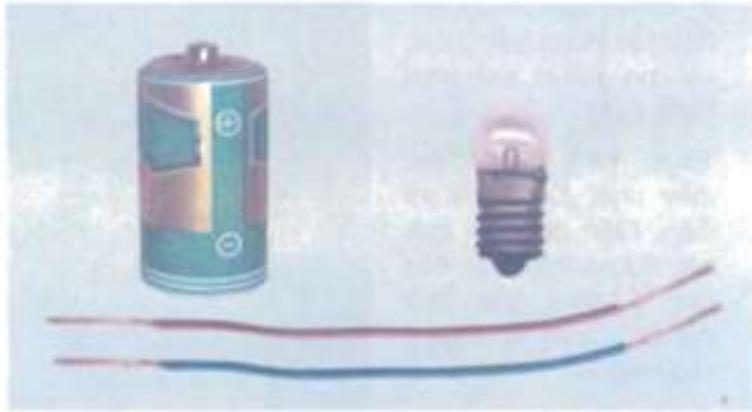

動き
cử động

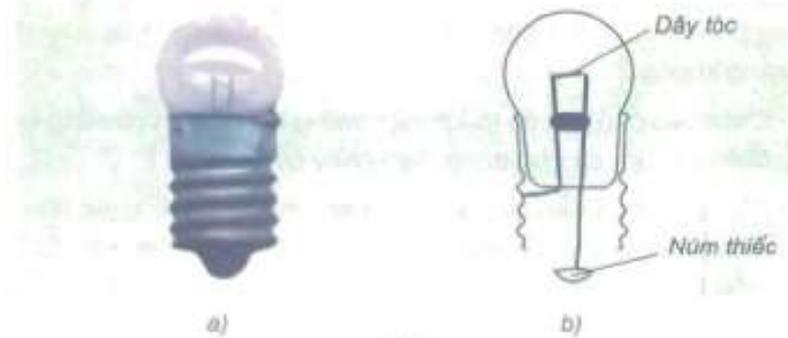
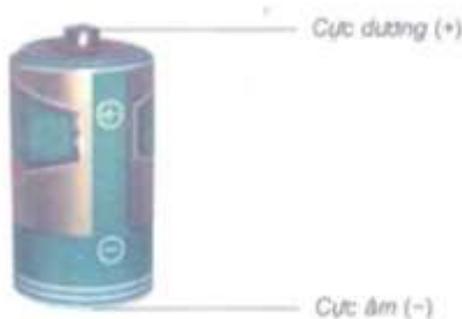
Bài 46-47 Lắp mạch điện đơn giản

Sử dụng bóng đèn, pin, dây điện, hãy tìm cách thắp sáng bóng đèn.

①

- Pin là nguồn cung cấp năng lượng điện làm sáng đèn. Mỗi pin có 2 cực, một cực dương (+) và một cực âm (-).
- Bên trong bóng đèn là dây tóc, hai đầu dây tóc được nối ra bên ngoài. Dòng điện chạy qua dây tóc của bóng đèn làm cho dây tóc bị nóng tới mức phát ra ánh sáng.

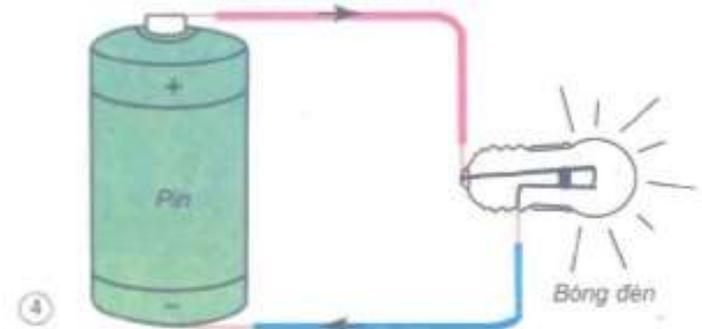
a)

b)

③

Đèn sáng nếu có dòng điện chạy qua một mạch kín từ cực dương của pin, qua bóng đèn đến cực âm của pin.

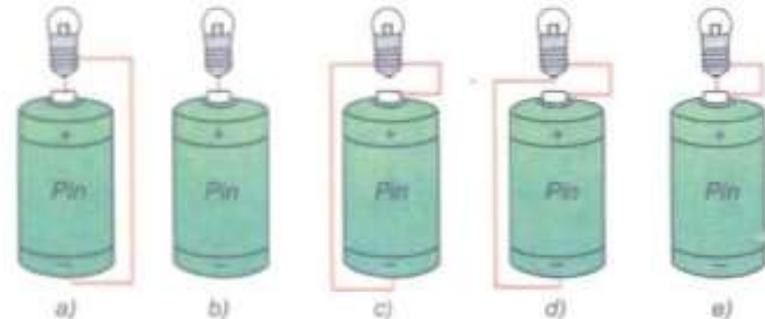
Dây đồng bọc vỏ nhựa

④

Quan sát một số hình vẽ mạch điện dưới đây. Dự đoán xem hình nào bóng đèn có thể sáng. Hãy lắp mạch điện để kiểm tra.

a)

b)

c)

d)

e)

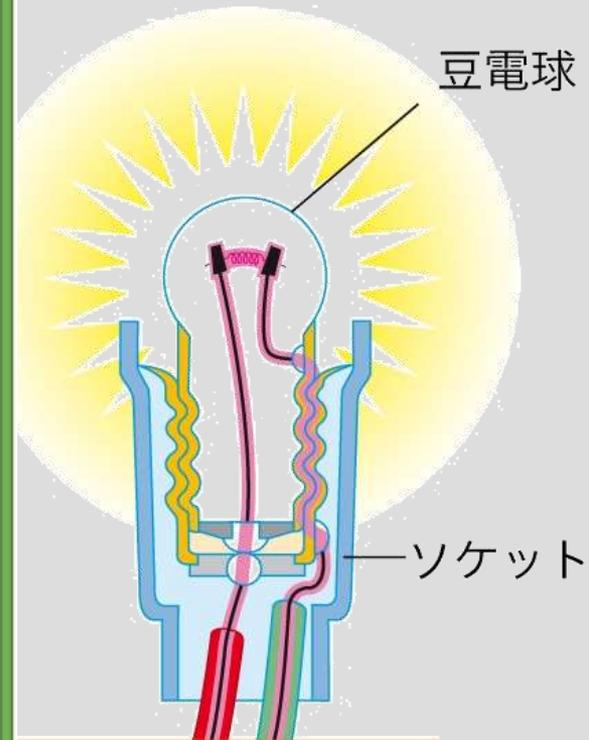
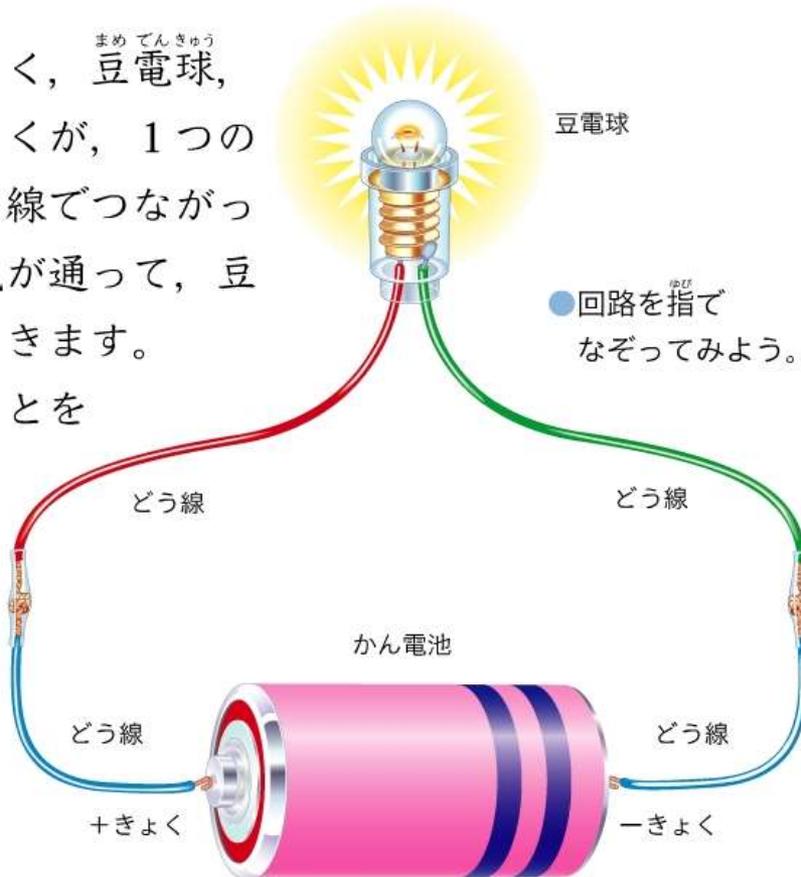
3年「明かりをつけよう」

? 豆電球とかん電池をどのようにつなぐと、明かりがつくのでしょうか。

! まとめ

- ・ かん電池の^{プラス}きよく、^{まめでんきゅう}豆電球、かん電池の^{マイナス}きよくが、1つのわのように、どう線でつながっているとき、電気が通って、豆電球に明かりがつきます。
- ・ 電気の通り道のことを^{かいろう}回路といいます。

回路に1か所でも切れたところがあると、明かりは、つかないよ。

Lắp mạch điện có nguồn điện là pin để thắp sáng đèn. Sau đó ngắt một chỗ nối trong mạch để tạo ra chỗ hở. Lúc này đèn có sáng không ?

- Chèn vào chỗ hở của mạch một miếng nhôm, đèn có sáng không ? Miếng nhôm có cho dòng điện chạy qua không ?
- Lần lượt chèn vào chỗ hở của mạch các vật liệu khác như nhựa, đồng, sắt, cao su, thủy tinh, bia,... và ghi lại kết quả theo mẫu sau :

Vật liệu	Kết quả		Kết luận
	Đèn sáng	Đèn không sáng	
Nhựa			
Đồng			
Sắt			
Cao su			
Thủy tinh			
Bia			
...			

⑥

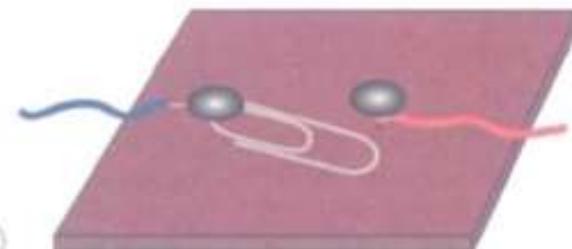
Các vật cho dòng điện chạy qua gọi là vật dẫn điện.
Các vật không cho dòng điện chạy qua gọi là vật cách điện.

- Trong các vật được làm bằng kim loại (đồng, nhôm, sắt), bằng nhựa, cao su, sứ, thủy tinh, gỗ khô, bia,..., vật nào cách điện, vật nào dẫn điện ?
- Ở phích cắm và dây điện, bộ phận nào dẫn điện, bộ phận nào cách điện ?

Cái ngắt điện có vai trò gì ? Hãy làm cái ngắt điện cho mạch điện có nguồn điện là pin.

⑦

dòng điện

nam châm

ly giấy

thủy tinh

kẹp

sắt

nhôm

đồng

tua-vít

băng dán

muỗng

nhựa

kéo

授業の進め方 Làm thế nào để dạy cho

ベトナムの教科書より【5年】

45. Sử dụng năng lượng điện

Để tránh tai nạn điện, cần phải chú ý những điều gì? Trong các vật dụng gia đình, vật dụng nào có thể gây ra tai nạn điện? Vì sao? Phải làm thế nào để tránh tai nạn điện?

46-47. Lắp mạch điện đơn giản

Trong mạch điện đơn giản, dây dẫn nối các dụng cụ điện như thế nào? Dây dẫn này có thể thay thế bằng vật liệu nào khác được? Tại sao?

Để mạch điện có thể hoạt động được thì cần phải chú ý những điều gì? Trong mạch điện đơn giản, dây dẫn nối các dụng cụ điện như thế nào? Dây dẫn này có thể thay thế bằng vật liệu nào khác được? Tại sao?

日本の教科書より（エネルギー分野 電気と磁気）

3年

明かりをつつけよう

- Q: 豆電球と乾電池をどのようにつなぐと、明かりがつくの? **a**
- A: 十種、豆電球、一極が、一つの輪のように導線でつながると、電気が通って、豆電球がつく。**電気の通り道のことを回路という。**
- Q: どんな物が、電気を通すの? **b**
- A: 鉄やアルミニウムなどの**金属**は電気を通す。紙、ガラス、プラスチックなどは、電気を通さない。

磁石につけよう

- Q: どんな物が、磁石につくの? **c**
- A: 磁石は、鉄でできた物を引きつける。アルミニウムや銅など、鉄以外の金属は磁石につかない。紙、ガラス、プラスチックなども磁石につかない。
- Q: 磁石の極には、どんな性質があるの?
- A: 2つの磁石を近づけたとき、ちがう極どうしは引き合い、同じ極どうしはしりぞけ合う。
- Q: 鉄は、磁石につけると、磁石になるの?
- A: 磁石につけた鉄は、鉄でできた物を引きつけ、N極やS極がある。このことから、鉄は、磁石につけると、磁石になることがわかる。

4年

電気のほたらき

- Q: モーターの回る向きは、何によって変わるの?
- A: 電池の向きを変えたり、電流の向きが変わると、モーターの回る向きも、電流の向きによって変わる。
- Q: モーターをもっと速く回すにはどうしたらよい?
- A: 電池2コを直列につなぐと、電流が強くなる。電池2コを並列につないでも、電流の強さはほとんど変わらない。電流の強さが変わると、電気のほたらきの大きさが変わる。

5年

電流がうみだす力

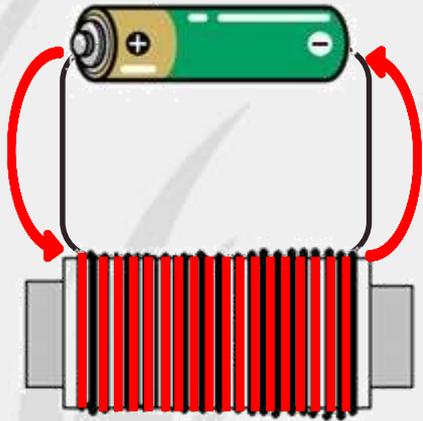
- Q: 電磁石には、どんな性質と働きがあるの? **d**
- A: 電磁石は、コイルに電流が流れている間だけ、磁石の性質をもつ。電磁石には、N極とS極がある。コイルに流れる電流の向きが反対になると、電磁石のN極とS極が反対になる。
- Q: 電磁石の働きを大きくするには、どうしたらよい?
- A: 電流を強くすると、電磁石は強くなる。導線の巻き数を多くすると、電磁石は強くなる。

6年

電気とわたしたちの暮らし

- Q: 自分で電気をつくって、使うことができるの? **e**
- A: 電気は、発電機などでつくることができる。電気は、光、音、運動などに変えて、使うことができる。
- Q: 手回し発電機でつくった電気は、ためて使うことができるの?
- A: 電気は、コンデンサーなどにためて、使うことができる。
- Q: 電熱線の太さによって、発熱のしかたはどのように変わるの?
- A: 電熱線に電流を流すと発熱する。電熱線の太さを変えて電流を流すと、発熱のしかたが変わる。太い電熱線の方が発熱は大きい。

電磁石 Nam châm điện

Bài 45 Sử dụng năng lượng điện

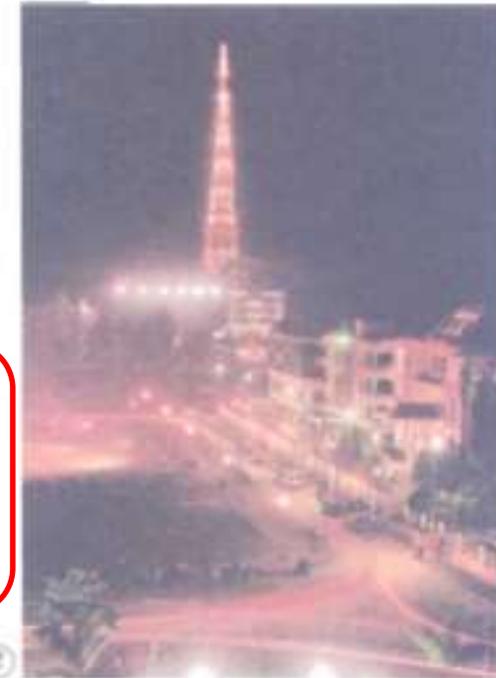

- Kể tên một số đồ dùng, máy móc sử dụng điện. Trong đó, loại nào dùng năng lượng điện để thắp sáng ; đốt nóng ; chạy máy ?
- Điện mà các đồ dùng, máy móc đó sử dụng được lấy từ đâu ?

Điện đóng vai trò ngày càng quan trọng trong cuộc sống của chúng ta. Điện được sử dụng để chiếu sáng, sưởi ấm, làm lạnh, truyền tin,... Chúng ta dùng điện trong học tập, lao động sản xuất, vui chơi giải trí, sinh hoạt hằng ngày...

Trong nhà máy điện, máy phát điện phát ra điện. Điện được tải qua các đường dây đưa đến các ổ điện của mỗi gia đình, mỗi cơ quan, nhà máy,...

②

③

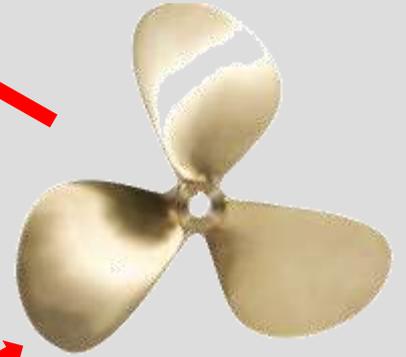
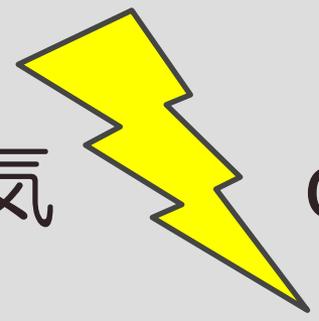
"Ai nhanh, ai đúng ?"

電気を作る (発電する)

tạo ra điện

電気

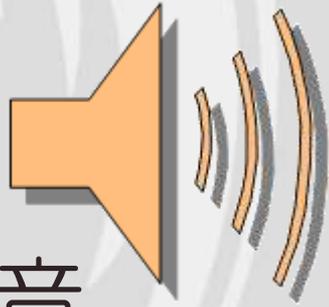
điện

動き
cử động

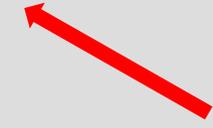
熱
Nhiệt

音
Âm thanh

光
Ánh sáng

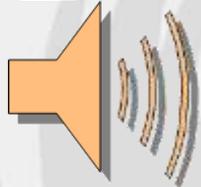
光 Ánh sáng

熱 Nhiệt

音 Âm thanh

動き cử động

